

Die Trennung der Eltern ist meist eine sehr schmerzhaft Erfahrung für die Kinder, besonders wenn Eltern das Sorgerecht benutzen, um den Ex-Partner zu erpressen. Kinder haben vor Gericht keine Lobby und sind vor allem in hochstrittigen Scheidungsfällen die Leidtragenden. Gerichte und Sachverständige stehen der Situation oft hilflos gegenüber und begnügen sich damit, die Kinder aus der Schusslinie zu nehmen. Dieses Vorgehen führt in vielen Fällen dazu, dass die Kinder durch die Scheidung den Kontakt zu einem Elternteil verlieren.

Die »Cochemer Praxis« setzt die Trennung von Partnerschaftsstreit und Kindeswohl um. Jürgen Rudolph, Familiengerichtspräsident in Cochem-Zell, der zusammen mit Anwälten, Jugendamt, Beratungsstelle und Sachverständigen maßgeblich an der Entstehung des Verfahrens beteiligt war, zeigt unter anderem an Beispielen aus der Praxis, dass es möglich ist, auch in scheinbar aussichtslosen Situationen Lösungen zu finden, die dem Kindeswohl und letztendlich auch dem Elternwohl dienen. In Zeiten, in denen Paare nicht mehr unbedingt lebenslang zusammenbleiben, muss auch die familienrechtliche Praxis diesen Veränderungen folgen.

Das Buch macht die »Cochemer Praxis« erstmalig einem breiten Publikum zugänglich und ist ein unverzichtbarer Beitrag zu einer Diskussion, die sich erst in ihren Anfängen befindet.

Jürgen
Rudolph

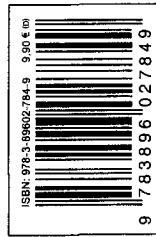
Die »Cochemer Praxis« - Wege zu einem menschlicheren Familienrecht

DU BIST MEIN KIND

Jürgen Rudolph

DU BIST KIND

Die »Cochemer Praxis« -
Wege zu einem menschlicheren Familienrecht

WWW.SCHWARZKOPF-SCHWARZKOPF.DE

Schwarzkopf & Schwarzkopf

Jürgen Rudolph

DU BIST MEIN KIND

Für Li

Die »Cocheimer Praxis« –

Wege zu einem menschlicheren Familienrecht

SCHWARZKOPF & SCHWARZKOPF

obvyklá automatika zbavení rodičovských a výchovných práv jednoho rodiče, která je neospravedlněná a je masivním zásahem do života a zájmů dotčených dětí.

Stereotypní reakce: Vnějšková fasáda soudně formovaného jednání.

Bezmocnost soudů se skrývá za stále stejným schématem průběhu soudních jednání, na jehož konci se soud připojí k závěrům stejně bezmocného znaleckého posudku soudního znalce. Znalecký posudek soud vyžaduje z toho důvodu, že se sám necítí být prokazatelně sto zvýhodnit jednoho z rodičů, resp. upřednostnit jeho argumentaci. Ve standardizovaném soudním řízení tak soudem povolanému znalci připadá úkol dodat soudu potřebnou pomoc k jeho rozhodnutí. Jelikož nevzniká žádný systematizovaný koncept, jak otupit ostří rodičovského sporu, přiklání se převážná část soudem povolávaných znalců prokazatelně k řešení, které vyjímá děti z konfliktní linie jejich rodičů, jež mezi sebou vedou spor. To bývá zpravidla možné jen tak, když se ze života dětí eliminuje jeden z rodičů, nebo je v nejlepším případě jeho role marginalizována.

Výsledek: Ztráta jednoho z rodičů

Nemálo dětí tak v důsledku obvyklé „standardní soudní úpravy“ konfliktu mezi rozvádějícími se rodiči ztratí jakýkoli kontakt k jednomu z nich. Tato ztráta se však neomezuje jen na dobu jejich dětství nebo dospívání, nýbrž se může stát trvalým následkem.

Za tyto výsledky jsou v Německu rozhodujícím dílem odpovědná „obvyklá pravidla hry“ jak uvnitř účastných institucí, tak v jejich vzájemných vztazích. Nadále jsou v komunikaci mezi odbornými profesemi účastnými rodičovského sporu směřované hierarchické orientace, které mají účinek až do orgánů vynášejících rozsudek. Aby bylo možné dosáhnout návratu k původní společné odpovědnosti, je třeba navzdory obvyklému způsobu procesního řízení zavést řídicí a doprovodnou funkci účastných profesí, jíž lze dosáhnout výhradně přesahovým sesít'ováním jednotlivých profesí.

Příčiny

Již dlouhou dobu se v Německu požaduje interdisciplinární spolupráce v mnoha oblastech života, která se však jen málokdy skutečně praktikuje. Její rámcové podmínky jsou totiž často nepříznivé. Odpovídající nutné změny však často ztroskotají na resortním myšlení, hierarchické orientaci a nedostatku fantazie.

Profese účastníci se sporu rodičů (soudy, advokáti, odbory péče o dítě, odborné poradny, soudní znalci) v podstatě představují obory práva, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce.

Metoda interdisciplinární spolupráce – sesít'ování profesí – do níž se počítá jejich popis, zprostředkování a nakonec i realizace, nepatří k repertoáru těchto profesí.

Německá potřeba hierarchie a její důsledky

Je možné pozorovat, že společnosti, které si své demokratické struktury vydobýly vlastní silou, vytvářejí a používají samozřejměji a profesionálněji smysluplná sesít'ování různých funkcí a institucí, než je tomu v Německu. Zvláště důrazně to platí pro skandinávské

společnosti, ale také pro Holandsko a částečně i anglosaské země. Hierarchie se podrobují kritice a jsou hodnoceny výhradně funkcionálně, drží se v co možná v nejúspornější formě a výkonné funkce jsou jim zadávány převážně jen na omezenou dobu. Z toho důvodu se ani v rodinně-právním kontextu, ani v každodenním společenském životě neprojevuje hierarchická náklonnost k tíži dětí této společnosti.

Důsledky na porozumění sobě samému a demokracii:

Německu se nikdy nepodařilo vytvořit vlastními silami dlouhotrvající stabilní demokratické struktury. To možná objasňuje, že společenská akceptace západním Němcům po druhé světové válce zvnějšku dodané demokracie byla závislá mimo jiné na tom, že se nadále v mnoha oblastech praktikovala podřízenost autoritám a víra v hierarchii. Hodnoty demokratických revolucí (volnost, rovnost, bratrství), které v sobě obsahují také úctu k menšinám a slabším, odporovaly obvyklým autoritářským strukturám, jež zasahovaly až do rodin a dodnes určujícím způsobem ovlivňují samozřejmost četných společenských a státních institucí a to jak v jejich organizaci, tak i vztahu k vlastnímu suverénovi – k občanovi.

Vliv na společenskou pozici dětí: V tomto chápání jsou děti a jejich zájmy na spodním konci hierarchické stupnice.

Vliv na rozdělení moci: Toto chápání odráží také německou spolkovou realitu judikativ, jejichž skladba pochází z monarchie devatenáctého století. Aby se zajistilo požadované povolené přizpůsobení jednotlivým politickým systémům, tak se od této doby převážně exekutivou řídí personální politika soudců, včetně jejich výběru, jako důležitá rámcová podmínka výkonu soudní moci. Ve většině německých spolkových zemí je to tak výhradně příslušnou zemskou vládou.

Tento nedostatek dělby moci je souběžně ještě zesilován povyšovacími hierarchiemi úřednického kariérního postupu soudců, který je ukotvený nejen ve vzájemném vztahu soudních instancí, nýbrž ještě v jednotlivých osobách vynášejících rozsudky u kolegiálních soudů. Orientace na kariéru, ohrožující standardní a nutnou nezávislost soudců, koresponduje s nedostatečným povědomím o rovnocennosti všech soudcovských funkcí, od nichž občané již v první instanci očekávají brzkou, akceptovatelnou (tzn. podle možností smírnou) a konečnou úpravu sporu.

Vliv na interdisciplinární spolupráci (neschopnost): V této souvislosti je sesítování soudcovské činnosti s kompetencemi odborných profesí účastnících se soudních řízení o děti zcela neznámým terénem. Je to o to nebezpečnější, neboť v zájmu dotčených dětí a vysoké efektivity dosažení smíru je předpokladem spolupráce vzájemná rovnocennost těchto institucí, bez ohledu na jejich rozdílné funkce a možnosti.

Rozhodnutí (vítězství nebo porážka) místo řešení konfliktu

V důsledku toho, a nehladě na úpravy v reformě dětského soudnictví, cílené k dohodě rodičů, je převážná část používaných právních norem uzpůsobena na sporná jednání. Takový postup pak končí v případě soudního rozhodnutí na pozicích „vítězství“ nebo „porážka“. Díky tomu dostává tato polarizace pevný základ: K poraženým patří ve všech případech děti, bez ohledu na to, který z rodičů bude na straně poražených.

Nezprostředkování technik smíru a nesítování profesí

Všech pět institucí/odborných profesí se závazně dohodlo, praktikovat tento průnik jako cíl v jednání jak na jejich jednotlivém pracovní poli, tak i ve vzájemných vztazích.

Výsledek: Sesítování. Přitom bylo všem zúčastněným jasné, že tohoto cíle může být dosaženo jen sesítováním prostředků, resp. kompetencí, které jednotlivé odborné profese/institute reprezentují.

1993: Cochemská konvence

Zatímco v momentě prvních společných setkání, popsaných výše, počítali všichni hlavně s výměnou názorů a zkušeností a nikdo nepředpokládal, že by z těchto zasedání mohla vzniknout nová kvalita budoucího profesního způsobu práce, vedla dynamika, vzniklá na základě překvapivě rychlého nalezení konsensu, již v roce 1993 ke konkrétní dohodě účastníků. Tato dohoda popsala cíl, cestu, metodu a základní bázi sesítované kooperace.

Cíl: Znovuobnovení společné rodičovské akceschopnosti i ve vysoce sporných případech. Toto vytyčení cíle se neorientuje na rodinnou situaci před rozvodovou fází, nýbrž na možnosti nové životní situace rodičů. Jedná se proto o velmi skromný cíl - totiž přimět na základě minimálních zájmů dětí jejich rodiče ke společnému rozhovoru. Výsledkem – také soudního jednání – má být rozsudek: Rozhodnutí rodičů. Na základě zkušeností všech zúčastněných profesí bylo mezitím zjištěno: Rodiče, jejichž vnímání situace je určováno vysoce sporným, jejich rodičovskou autonomii okrádajícím párovým konfliktem, nejsou často schopni vůbec vnímat zájmy a přání svých dětí (perspektiva dítěte) a nemohou jim tak ani vyhovět. Předpokladem ke změně takového rodičovského vnímání situace je změna pohledu u odborných profesí, zabývajících se tímto rodinným konfliktem, a jejich orientace právě na perspektivu dítěte.

Cesta: Konkrétní realizace sesítování. Pracovní skupina bezodkladně začala s vytvářením sítě, v níž se všichni zúčastnění dohodli, že budou pro všechny ostatní profese bezprostředně k dispozici jak v konzultacích, tak i v součinnosti. S cílem dosáhnout minimální rodičovské shody určovala od nynějška vytvořená síť odborných profesí podmínky rodičovského konfliktu: to znamená, že odborné profese – a tím i samotné děti – již nebyly nástroji hádajících se rodičů, ale převzaly řízení jejich konfliktu.

Metoda: Propojení kompetencí a výkonů. Na základě společně stanoveného cíle tak měla každá odborná profese možnost kdykoli uchopit i kompetence a výkony ostatních profesí. Když například matky nebo otcové využijí v eskalujícím konfliktu služeb advokáta, tak po nich advokát ještě před začátkem soudního jednání vyžaduje, aby využili podpůrných nabídek poraden, nebo odborů péče o dítě. Pokud jsou v tomto stádiu oba rodiče zastupováni advokáty, přešli tito k praxi, že se společně kontaktují, aby mohli oba rodiče povzbudit k přijetí odpovídajících způsobů chování. Tato iniciativa advokátů vedla k tomu, že velký počet znesvářených rodičů se ještě před samým začátkem soudního jednání dotazuje na nabídky poradenství odboru péče o dítě, resp. dalších odborných poraden. V důsledku toho bylo možné se v určitém počtu sporů dokonce vyhnout soudnímu jednání. Pokud je ve zbylých konfliktních případech zapojen soud rodinného práva, může být poradenská pomoc, kterou předtím rodiče využili, začleněna do soudního procesu. Pokud se rodiče ještě před angažováním advokáta spojí s jednou ze sesítovaných institucí/odborných profesí, například s poradnou, nebo odborem péče o dítě, tak je jim již tady poskytnuta – kromě pomoci řešení

konfliktu – i informace o funkci a spolupůsobení účastných sesíťovaných odborných profesí a jejich cílech.

Základní báze: Rovnocennost jednotlivých výkonů. Instituce a odborné profese zabývající se rodičovským konfliktem – tedy poradny, odbory péče o dítě, advokáti, soudci rodinného práva a soudní znalci, se mohou na základě výhod plynoucích z Cochemské konvence doplňovat téměř ideálním způsobem. Z tohoto důvodu je kvalita jednotlivých příspěvků všech odborných profesí považována za rovnocennou. Toto hodnocení je základem vzájemného propojení jednotlivých kompetencí a není v rozporu s rozdílnými funkcemi a úkoly účastných institucí a odborných profesí. Vyplývá to z poznatku, že při absenci spolupůsobení už jen jediné zmíněné odborné profese přestává být funkční celý zbytek sítě a zde popsanou praxi nelze zrealizovat. Znalost hranic jednotlivých kompetencí, jakož i s ní spojené velké šance každé z ostatních kompetencí potvrzuje teze: Celek je více než prostý součet jeho jednotlivých částí.

Ke zdůraznění uvedeného je možné uvést srovnání s automobilem: Soud rodinného práva má funkci motoru. Pokud však v této konstrukci chybí byť jedno jediné kolo, není takové auto schopné jízdy, byť by jeho ostatní části měly tu nejlepší kvalitu.

Úkoly smluvních partnerů

Na základě konvence uzavřené v Cochemu převzala každá odborná profese a instituce ve vztahu k těm ostatním určité závazky, které se dají demonstrovat na „standardním průběhu“ procesu, jehož předmětem je vysoce konfliktní spor rodičů:

Advokáti: V praxi se prokázalo, že ve vysoce konfliktních řízeních o děti jsou oba rodiče nejpozději v průběhu soudního sporu zastupováni advokáty. Je častým jevem, že advokáty zpracované úvodní řízení zahajující písemné podání zvyšuje nedorozumění a tím i konfliktní potenciál. Příčina je často v tom, že rodiči předané informace advokát formuluje do „právního jazyka“, to znamená, že jsou spatřovány a předkládány z toho pohledu, aby byly účelové a vedly k žádoucímu soudnímu rozhodnutí – rozsudku.

Když druhý rodič obdrží takové písemné podání k vyjádření, není zpravidla schopen v takto strukturovaném popisu stavu věcí nalézt ani náznaky své účasti. A tak požádá jím pověřeného advokáta, aby se s tímto podáním vypořádal. K tomu podá svému advokátovi potřebné informace, které nejen vyvrací jemu k tíži podané negativní vlastnosti, nýbrž nadto mají dokázat, že je to právě ten druhý rodič, který se ve všech ohledech ukázal jako nekompetentní. A tak se připravuje střetnutí, které se už nezabývá dětmi, nýbrž samo sebou a jejími hlavními protagonisty – rodiči. Začne se prát takzvané „špinavé prádlo“. Zranění, která často předcházela rozchodu nyní dostávají strukturované pokračování. V této aréně rodinné tragédie nemá perspektiva dítěte již žádné místo.

Aby bylo možné tomuto téměř neodvratnému fenoménu čelit, obsahuje dohoda advokátů v Cochemské konvenci mimo jiného, že se v soudních řízeních o svěření dítěte do výchovy a o styku s dětmi nebudou sledovat ani realizovat žádné konfliktní strategie. S výjimkou úvodního písemného podání, omezujícího se výhradně na věcný popis situace, se nevyměňují žádné písemnosti, aby tak byl dán potřebný prostor k ústním jednáním, upřednostňovaným při dosahování urovnávání sporů v záležitostech týkajících se dětí.

Všichni advokáti se shodli, že tímto způsobem vzniká nová kultura důvěry, která podstatně přispívá k otupení ostří rodičovského konfliktu. V této souvislosti je pozoruhodné, že při standardním soudním řízení a posuzování je soudci a odbory péče o dítě vnímána profese advokáta často jako konflikt vyostřující. Tento dojem vychází v neposlední řadě z toho, že standardní zacházení účastných odborných profesí s rodičovským konfliktem téměř donucuje právní zmocněnce rodičů ke zmíněnému „praní špinavého prádla“, aby tak neohrozili pozici svého mandanta.

Naproti tomu se nyní potvrdil zcela opačný obrázek: Ve srovnání s ostatními sesíťovanými odbornými profesemi se advokáti ukazují jako nejotevřenější profese tohoto interdisciplinárního cíle a způsobu jednání. Avšak za předpokladu jedné nepostradatelné podmínky: Dále popsaná realizace musí být naprosto spolehlivá.

Soud rodinného práva. Podíl soudu rodinného práva spočívá v tom, že ve věcech sporů o děti – ať již sporu jakéhokoli druhu – musí během dvou týdnů nařídit termín soudního jednání, na kterém se budou podílet oba rodiče, advokáti a odbor péče o dítě.

Z důvodu značné vytíženosti soudů rodinného práva se takový časný termín ve věcech sporů o děti realizuje na úkor jiných soudních jednání. Priorita, která se tímto dává sporům o děti je odůvodněna dynamickou životní situací dětí a jejím podstatným působením. Pokud se v tu dobu upevní status quo dítěte ve sporu rodičů, zmenšuje se šance na řízení jiným než standardním způsobem. A to i v případě, kdy by bývalo bylo v zájmu dětí původně tím nejlepším řešením. Platí to zvláště pro děti nízkého věku, u nichž přerušení kontaktu na šest měsíců vede často k trvalé ztrátě jednoho z rodičů. Neprovedení neodkladné intervence soudu rodinného práva, jejíž kritéria mohou být stanovena již ve velmi brzkém rozhovoru se všemi zúčastněnými, představuje tak ze strany soudu již řízení a v podstatě se rovná rozsudku.

Tento způsob soudního řízení naproti tomu odpovídá výše popsané dohodě advokátů, která by byla jinak bezpředmětná. V průběhu takto krátkodobě nařízeného soudního termínu tak začíná rozhovor se všemi zúčastněnými takřkajíc „v bodě nula“. Tím nevznikají druhému rodiči žádné nevýhody, jelikož nepředkládá svou odpověď, nebo odpověď koncipovanou jeho advokátem. Při tomto soudně nařízeném jednání dostávají nejprve rodiče rozsáhlou možnost vyjádřit své představy. Často se tak děje v rámci vysoce konfliktní hádky, která se však vyznačuje dvěma podstatnými výhodami: Za prvé tak ve většině případů vyjdou najevo skutečné příčiny konfliktu, a za druhé je možné pozorovat, že toto „uvolnění ventilu“ před publikem, které je z pohledu rodičů odborně kompetentní, dává vzniknout zárodkům uvolňovacího procesu. Tento proces pak může být úspěšně ukončen buď již v průběhu ústního jednání, a nebo následně s pomocí dalších účastných odborných profesí.

Odbor péče o dítě: Odbor péče o dítě se v Cochemské konvenci zavázal, že ještě před takto rychle nařízeným soudním jednáním naváže intenzivní kontakt se všemi členy příslušné rodiny a bude se účastnit všech ústních jednání.

Na druhou stranu je odbor péče o dítě osvobozen od povinnosti vyhotovovat písemné zprávy. Tuto okolnost považují všichni zúčastnění za výhodu, zvláště pak je třeba zdůraznit, že stanoviska pracovníků odboru péče o dítě, prezentovaná při rychle nařízených soudních jednáních, jsou tak vysoce aktuální a zpravidla představují vysoce kvalifikovaný základ k další diskusi. Kromě toho se často pracovníkům odboru péče o dítě podaří, pod vlivem rychle nařízeného termínu soudního jednání, vypracovat s rodiči společnou dohodu řešení.

Poradna: Pokud se při soudním jednání nepodaří nalézt s rodiči jimi oběma odsouhlasenou úpravu, využívá se služeb poradny. K tomu potřebné spoluzapojení rodičů je vyžadováno jako nezbytná součást jejich odpovědnosti a tím i rodičovské péče. Pokud se během jednání ukáže, že rodiče (ještě) nejsou schopni nalézt komunikační rovinu, která by umožňovala úpravu sporu, tak se jednání přeruší. Ještě přímo z takto přerušeno ústního jednání doprovodí pracovník odboru péče o dítě rodiče do poradny, která bezodkladně – nejpozději do dvou týdnů – dá oběma rodičům první termín.

Zatímco pro rodiče je další trvání jejich péče do té míry zřejmé, je zcela v rukou a kompetenci poradny, aby rozhodla jak o svém dalším postupu, tak i o jeho časovém průběhu. V době poskytování pomoci poradny rodičům neprobíhá žádný písemný styk mezi poradnou a soudem. Pokud je zde komunikace potřebná, probíhá v rovině soud – advokáti.

Na předcházejícím soudním jednání se stanoví termín následného soudního jednání, které zohlední zkušenosti a poznatky získané v průběhu šestiměsíčního poradenství. Při tomto soudním jednání se pak zaprotokoluje řešení, které rodiče našli. Pokud do této doby není možné vypracovat s rodiči úpravu, včas na tuto skutečnost advokáti upozorní a požádají o nový termín soudního jednání v jimi navrženém časovém období.

Soudní znalci: V případě, že se ve sporu rodičů jeví vhodnějším spíše vypracování rodinně-psychologického znaleckého posudku, než využití možností poradny, mají soudní znalci za úkol současně předložit návrhy řešení a jsou nabádáni k vypracování řešení společně s rodiči.

Přítom jsou v kontaktu s advokáty a se soudem, a jsou ve své práci, orientované na řešení situace, podporování i dalšími účastnými odbornými profesemi. Soudní jednání se nařizuje zpravidla současně s předáním soudního znaleckého posudku, na jehož vypracování jsou průměrně dva měsíce. Pokud dojde v průběhu činnosti soudního znalce k dohodě rodičů, odpadá vypracování písemného znaleckého posudku.

Nová instituce

Dotčené rodiny i odborné profese a instituce zabývající se konfliktem rodičů rychle zjistily, že se podstatně změnila a zlepšila nejen kvalita vykonané práce, nýbrž že praktickou realizací Cochemské konvence byla vytvořena i nová instituce.

Nabídka, kterou spor vedoucí rodiče nemohou odmítnout: Poznatek, že rodiče v kontextu svého rozchodu dluží svým dětem – alespoň co se týká jejich nejminimálnějších zájmů – alespoň stejně takové minimum vzájemné shody, zakládá jejich povinnost využít nabízených možností. Při zvážení zájmů dětí ve vztahu k jejich rodičům nestačí, když instituce účastníci se rodičovského konfliktu takřkajíc jen se zdviženým morálním ukazovákem tuto rodičovskou povinnost odpřísáhnou, nýbrž ji musí v praxi i konkrétně prosadit. Pokud se rodiče této své povinnosti brání, brání se tím současně i své odpovědnosti. Tím však takový rodič dává v sázku své svěřené dítě do výchovy, které nechce právě ve zvlášť sporných rodičovských konfliktech ztratit. To vysvětluje dosud bezvýhradnou akceptaci zprostředkování do poradny. Akceptaci zprostředkování je ale třeba odlišit od akceptace poradenství. Poradenství se zpravidla neprojektuje v momentě zprostředkování, ale často začíná ve stádiu nevole a odporu. Naproti tomu je velmi pozoruhodná vysoká míra dobrovolnosti, vznikající v průběhu poradenského procesu.

Doprovázení rodičů ke znovuzískání jejich autonomie. Bez ohledu na to, jakou odbornou profesi rodiče ke zvládnutí svých konfliktů vyhledali, jsou každou z nich konfrontováni se stejným cílem: Místo cizího rozhodnutí učiněného soudním rozsudkem mají opět nabyt svou společnou autonomii jako rodiče – i kdyby to mělo být jen v nejminimálnější oblasti.

Podle svých možností a jednotlivých okolností, zvláště podle intenzity mezi nimi se vzdouvajícího konfliktu, probíhá doprovázení do té doby, až sami převezmou společný koncept. Toto trvalo v dosud nejtěžším případě od momentu soudního zprostředkování do poradenství osmnáct měsíců.

Advokát dítěte: Již v ustavující konferenci profesí v roce 1992 a v obecném mínění z ní krystalizujícího průniku „Dětem oba rodiče“ se ukázalo, že souhrou odborných profesí/institucí je ne v neposlední řadě žádoucí také funkce „advokáta dítěte“.

Jelikož je však tato funkce reálně vykonávána novou institucí vzniklou v Cochemu, je v Cochemské praxi jen minimální potřeba angažovat „procesního opatrovníka“ (technicky „advokát dítěte“), instalovaného v Německu reformou práv dítěte z roku 1998.

Z tohoto důvodu nemají zvláštní váhy také najevo vyšlé nedostatky této konstrukce, projevující se především v časové omezenosti jejího použití (nejprvnější moment zapojení: začátek soudního jednání, nejpozdější moment zproštění práce: konec soudního jednání). Nicméně je tato instituce v Cochemské praxi vítána, je jí připisována důležitá role „hasiče“, jejímž kvalifikovanému využití se lze bránit prevencí, avšak v případě nutnosti je třeba ji využít.

Stálý, otevřený vývoj: Interdisciplinární praxe všech odborných profesí/institucí, zabývajících se rodinným konfliktem v okrsku soudu rodinného práva Cochem, se často označuje jako „Cochemský model“ a je tak vystavována nedorozuměním, která spočívají v neposlední řadě v tom, že pojem „model“ asociuje nějakou statickou konstrukci, zatímco zde popsaná Cochemská praxe představuje přesný opak.

Cochemská praxe podléhá stálému otevřenému vývoji, v neposlední řadě také proto, že doprovází společenský proces – rozpad rodiny – ve všech jeho fazetách a nejenže sleduje jeho dynamiku, nýbrž se do něj nadto snaží vstupovat z hlediska prevence i deeskalace. Tato střídavá účinnost je realizována zvláště díky formě a obsahu meziprofesionální kooperace a její transparentnosti, jak bude krátce popsáno dále.

Činnost a kultivace: Představitelé a zaměstnanci všech dříve popsaných odborných profesí a institucí (advokáti, soudci rodinného práva, odbor péče o dítě, poradny a soudní znalci) se setkávají jednou měsíčně, aby sladili jak efektivitu vzájemné spolupráce, tak i individuální pracovní postupy, v souladu s výše popsanými úkoly. Tato každoměsíční zasedání se konají vždy v některé z účastných odborných profesí, resp. institucí, tzn. na soudu rodinného práva, na odboru péče o dítě, v poradně nebo v některé z advokátních kanceláří. Moderaci takového setkání přebírá vždy hostitelská odborná profese. Setkávání začínají vždy v 18.00 hodin, aby bylo umožněno účastnit se zvláště advokátům. Na každém setkání je také stanoveno místo a čas příští schůzky. Ze zasedání se vyhotovuje protokol, takže o aktuálním stavu věcí jsou informovány i osoby, které se nemohly zúčastnit jednoho či více setkání. Celou logistiku – tzn. komunikaci mezi jednotlivými zasedáními, jako pozvánky, zaslání

protokolů, postupování informací, péče o internetovou stránku atd. přebírá odbor péče o mládež.

Setkání obsahují vždy tři části:

1. Projednání aktuálních informací a otázek
2. Analýza stavu kooperace a důsledky
3. Vnitřní a vnější další vzdělávání, včetně diskuse podle pravidel středně- resp. dlouhodobě vyhotoveného katalogu témat k problémovým okruhům jako:
 - dítě v rozvodovém řízení
 - trvalá rodičovská odpovědnost a svěření do výchovy
 - multinacionální a multikulturelní rodinné struktury a konflikty
 - právo dítěte
 - právo na výživné
 - doprovázený kontakt
 - děti z rozloučených a rozvedených rodin ve školkách a školách
 - násilí vůči dětem
 - sexuální zneužívání
 - dítě v pěstounské péči
 - dětské vazby
 - odcizující se rodiče – odcizující se děti
 - advokát dítěte
 - mediace (zprostředkování) a její možnosti
 - a mnohé další.

Kromě toho se každé tři až čtyři roky pořádá supervize (porada ke zvýšení efektivity) resp. intervize (vzájemné poradenství účastných odborných profesí), jakož i hodnocení pracovních postupů jednotlivých odborných profesí a jejich sesítování. Nadto pracovní skupina realizuje také díky zvláště tištěným médiím s velkým úspěchem práci s veřejností na dobře připravených a hojně navštěvovaných akcích k tématům jako např.:

- „Trhlina prochází dětmi“ (1995)
- „Svěření do společné výchovy – nová šance?“ (1996 a 1997)
- „Rozloučení - rozvod - škola“ (1997)
- „Vy se od sebe můžete oddělit – ale ne ode mě“ (1999)
- „Hodná babička – zlá babička“ – Role prarodičů v rozvodovém kontextu (2004), a mnohé další.

Významným efektem interprofesního sesítování v Cochemské praxi je vzájemné informování se o pracovních postupech a metodice ostatních disciplín. Tato výměna informací představuje pro všechny zúčastněné současně i vzdělávání a další vzdělávání a projevuje se navíc i v každodenní praxi.

Na pravidelných měsíčních setkáváních odborných profesí se zpravidla nerozebírají jednotlivé konkrétní případy, nýbrž základní – to znamená z perspektivy dítěte orientovaný a tím i kooperativní přístup jednotlivých odborných profesí ke konstelacím případů, vyplývajícím z jednotlivých praktických zkušeností.

Vyhodnocení čtrnáctileté činnosti

Všichni představitelé odborných profesí účastnících se v této sesíťované instituci dospěli shodně k závěru, že kromě dětí a jejich rodičů profitují i oni sami z této interdisciplinární spolupráce.

Již dříve realizovaná a více rozvinutá reforma práv dítěte: Již řadu let před tím, než v Německu vstoupila v platnost takzvaná Reforma práv dítěte z roku 1998, byly zde popsány cíle a způsoby soudního řízení s úspěchem praktikovány. A odehrávalo se to na již víc vyvinuté úrovni, až jakou pak následně nabídla reforma práv dítěte z roku 1998.

Základní maximou Cochemské praxe je orientace na perspektivu dítěte, bez níž je znalost „dobra dítěte“ jen prázdným pojmem, který je z perspektivy dospělých libovolně naplňován všemi zbylými zúčastněnými, podle jejich individuálních zájmů a chuti.

Naproti tomu platné právo i po reformě z roku 1998 dává přednost perspektivě dospělých a vyjadřuje ji také v příslušných právech dospělých. Dětem je tak v rámci pro ně velmi důležitých vztahů přiznáno jen právo na styk se svými rodiči; V opačném směru mají právo na styk s dětmi nejen jejich rodiče, nýbrž také prarodiče, nevlastní rodiče, životní partneři (druh/družka) jejich biologických rodičů a adoptivní rodiče.

Výslovná práva dětí neztratit tento okruh osob ze svého života reforma práv dítěte nepředpokládala a nepředpokládá. Nadále také rozlišuje mezi dětmi sezdaných a nesezdaných rodičů.

Číslo: V devadesátých letech zpracovávali interdisciplinární práci Cochemských profesí diplomanti různých vysokých škol, kteří přitom zjistili, že v kontextu odloučení a rozvodu do roku 1992 praktikovalo na základě nálezů Německého ústavního soudu z roku 1982 20% rodičů z okresu Cochem nadále společnou výchovu dětí.

Kromě toho zjistili, že se toto číslo do roku 1996 zvýšilo na 60% a od roku 1998 se prakticky nevydávají žádná soudní rozhodnutí o svěření do výhradní péče. V pozadí této situace je skutečnost, že se spor o svěření do výchovy ukázal být přeludným sporem, když se objasnily za ním se nacházející zájmy a potřeby dospělých.

Úprava výchovy dětí není určena k tomu, aby rodiče zbavovala jejich odpovědnosti. Kromě toho se také ozřejmil zastírací pojem „výhradní rodičovské péče“ jako zbavení výchovných práv jednoho z rodičů. Mimo jiného se rodiče v rozvodovém kontextu prou v realitě o pobyt dětí, resp. o to, zda a jak má docházet ke styku.

Tyto pozice však nejsou vhodné k tomu, aby byla diskriminována rodičovská odpovědnost úpravou svěření do výchovy, která na děti působí jako archaické vlastnické právo. Kde je třeba vyjasnit místo obvyklého pobytu dětí nebo otázky styku, není třeba jednoho z rodičů zbavovat výchovných práv.

Od reformy platné znění §1671 BGB – zbavení práva na výchovu – se anachronicky jeví jako rudiment, i přes jeho částečné zrušení předběžným opatřením Německého spolkového ústavního soudu z roku 1982. Toto opatření je uplatnitelné buď v případě, když si to oba rodiče přejí – tedy právě tehdy, když rodiče demonstrují společnou shodu. Přitom v takovém jednotlivém případě může být nutné zastoupení jen jedním rodičem mnohem jednodušeji a pro děti akceptovatelněji upraveno příslušnou plnou mocí, než soudním rozhodnutím, které soudci nedává žádný prostor. Nebo se rodič v případě

rozloučení zbavuje práva výchovy také tehdy, když to odpovídá dobru dítěte. Tento právní důsledek je však již řešen v § 1666 BGB v případě ohrožení dobra dětí.

V základu chápání Cochemské praxe je mimo jiného, že odpovědnost rodičů vůči jejich dětem není disponibilní. To vedlo m.j. k tomu, že se písemná soudní podání jednoho rodiče nezaměřují na snahu o zbavení výchovných práv druhého rodiče, nýbrž jsou směřována k úpravě skutečného problému (např. obvyklý pobyt dítěte, styk, zastupování atd.) – a to se pak stává předmětem soudního jednání.

Vyhodnocení toho, co rodiče v této kolem nich uzavřené síti prožívají, a co je v jednotlivých případech vede konkrétně k tomu, že ze svého původního odporu a odmítání nakonec spolupracují na konsenzuálním řešení a vytvářejí spolupráci založenou na svých vlastních rozhodnutích, je ještě otevřené. Možná se tu potvrzuje Festingerova disonanční teorie, podle níž se lidé snaží žít sami se sebou v harmonii, to znamená uvést do rovnováhy svá jednání, myšlení a pocity.

Od roku 1996 dodnes musel být pouze ve dvou konfliktních konstelacích soudem rodinného práva v Cochemu vyneseno sporný rozsudek k místu obvyklého pobytu dotčených dětí. To neznamená, že by toto číslo nemohlo být v budoucnu vyšší. Současně je však třeba vyjít z toho, že i ve vysoce sporných rodičovských konfliktech – a výhradně o nich je zde řeč – je za společného stanovení cílů sesíťovaná spolupráce odborných profesí, účastných ve sporech o děti, ve velmi vysoké míře schopna vytvořit předpoklady ke společnému řešení ve shodě.

Trvalá udržitelnost: Popsané způsoby práce odborných profesí zabývajících se rodičovským konfliktem jsou zaměřeny na opětovné přivedení rodičů k jejich odpovědnosti a rodičovské autonomii. Trvalá udržitelnost následných rozhodnutí, učiněných rodiči, je pak jistá.

Zpětná vazba: Toto se odráží také ve zpětné vazbě, kterou účastné odborné profese dostávají. Pracovníci poraden tvrdí, že svůj podíl práce v Cochemském systému a svou roli vnímají jako naplněnou až v momentě, když je jim zřejmá trvalá udržitelnost úpravy, vzniklé i s jejich pomocí.

Pracovníci sociálních služeb (odboru péče o mládež) zjistili, že neexistuje žádná trvalá péče, resp. opakovaná podpora rodinných konfliktů, které provázeli. Podobná situace je v moderaci konfliktů soudem rodinného práva.

Advokáti zase referují o vysoké spokojenosti svých mandantů, která se odráží i v jejich klientské „věrnosti“ – to znamená, že tito advokáti jsou pak takovými rodiči pověřováni zastupováním i v jiných oblastech života (dopravní právo, nájemní spory atd.). Kromě toho advokáti poukazují na výslovně ekonomickou stránku těchto pracovních postupů, neboť se musí často účastnit jen jediného soudního jednání, a pokud zastupují odpůrce, nemusí vyhotovovat žádná písemná podání - a přitom obdrží veškeré honoráře.

Domino-efekt: Vliv na další body sporu

Nová kultura sporu, vytvořená zde popsáním interdisciplinárním nesíťováním, se často projeví i v dalších bodech sporu, jako např. ve výživném, majetkoprávním sporu, sporu o byt, zařízení domácnosti atd.). Když se naopak tyto sporné body projeví ještě před

vypuknutím sporu o děti, často vede jejich úprava ve vzájemné shodě k oslabení samotného rodičovského konfliktu.

Ne v neposlední řadě hrají důležitou roli také možnosti mediace, která obsahuje zprostředkování v konfliktních případech prostřednictvím příslušných odborných profesí. Na jedné straně využívají samotné tyto profese, zabývající se konfliktem, v jednání s rodiči ve zvýšené míře mediativních prvků – to znamená pokoušejí se vhodným způsobem zprostředkovávat. Na druhé straně se často dosáhne primárně stanoveného cíle, že jsou ve vzájemném sporu nacházející se dospělí připraveni a schopni přijmout pomoc profesionální mediace, která bývá zpravidla také úspěšně ukončena.

Třetí kapitola

VÝHLED

Negativní společenské důsledky obvyklé automatiky soudních řízení

Téměř každé politické – zde zvláště každé preventivní – jednání ochromující běsnění poměru nákladů a užitku zasáhlo samozřejmě i Cochemskou praxi a reagovalo s uspokojením na zjištění, že zde popsána změna paradigmat nepřinesla ani krátkodobě žádné finanční vícenáklady. A i kdyby je přinesla v nějaké hodinové sazbě, budou nesrovnatelně minimální k nákladům, které vznikají společnosti z negativních důsledků dosud obvyklé automatiky soudních řízení (*psychiatrická a jiná lékařská pomoc, psychicky podmíněná pracovní neschopnost, odpor proti společenským institucím atd. – pozn. překl.*). Pokud je mi známo, nebyl dosud učiněn žádný pokus o popis takto vznikajících negativních společenských důsledků a jejich finanční vyhodnocení.

Děti, které již většinu svého mládí zakoušely terapeutická opatření a byly informovány o tom, že jeden jejich rodič je nějaký démon (*např. otec „děvkař“, matka „štetka“ apod.*), neumějí ani později jako dospělí nakládat s pojmem respekt a navíc ve všech životních situacích vnitřně přisuzují vinu výhradně jiným. Ale také rodiče zbavení výchovy svých dětí, kteří se v důsledku toho pak nedokáží vyrovnat s nároky kladenými na ně v zaměstnání, kteří bez odborné terapie nejsou schopni přežít, vyžadují ve všech společenských oblastech ekonomickou podporu, jejichž značná výše je zřejmá i bez přesného numerického vyčíslení.

Jednou z nejdůležitějších maxim práce Cochemské praxe je včasná – a tím i preventivní – intervence v (často teprve vznikajícím) konfliktu.

Realizace Cochemské konvence ve všeobecné praxi

Je možné, a mnohé pro to nyní hovoří, že Cochemská konvence je plošně realizovatelná ve všeobecné praxi. V zájmu dětí, dotčených rozvodovým konfliktem, a jejich tak rychle ubíhajícího mládí, bychom se však neměli spokojit jen s touto spekulací a nemělo by zůstat jen při konstatování.

Účelnost závazné platformy